

SZEMLE

*Ne csitítsuk, egy szív énekel*Iancu Laura: *Szeretföld*

ttól a pillanattól fogva, hogy megfogán, a hűség tiszta felismerés;

amennyiben az egész ember azonosul vele, ez lesz számára a legfőbb jó. Aggodalomra tehát semmi ok, és nem kell félni, a hűség nem az a vak türelem, amely elhomályosítja a másutt zajló kalandok felé vezető utakat.

Meglehet, a test kevés ahhoz, hogy a világ rokonságáról kimerítően beszéljen. Különbözik így is, úgy is a lélek tartományánál fogunk kilyukadni, érvélésünk azonban egybeolvad a test szókincsével. Valahogyan mintha a lélek minden módon azt akarná szóvá tenni, hogy a szerelem és a szeretet az egyetlen, amely olykor ugyan pusztít, de nem tagad meg bennünket. Hogy mi az ígéret az efféle feltételezésekben? Talán nem sok. Vagy mégis – ha arra eszmélünk, hogy egyszerre csak közel jön, elháziásodik a mágia.

Íme, például, ahogy a *Szeretföldben* Iancu Laura egy kis szerelemtornából és szerelemszaghókból kibontva vadonatúj lexikográfiját adja a ragaszkodás egy változatának: „– Jaj, fehérnép, jaj, mit akarsz te tőlem? – kérdezte a férfi. Az asszony az ember testére terpeszkedett, két kecses tenyerét a mellére tette, akárha kézen állna, úgy nyomta, egész testével szorította, mintha megfojtani akarná. Azután az asszony fogta magát és... és a szeme láttára, ott a sűrű levegőben, vetkőzni fogott. Előbb csak a vállát mutatta meg, egész a melléig kitakarta, azután oly nagyon csillogó lett, hogy teste többi részét a vakító fény eltakarta... – Jaj, fehérnép, jaj, mit tesz velem? [...] Ha lehet, még szebb volt, mint amilyen a valóságban! Sőt, azon a bizonyos jelenésen vagy álomban, vagy mi a csoda lehetett, úgy tűnt, Magdolna nem is Keleti Jeremiás felesége. Magdolna nem

MAGYAR NAPLÓ,
2011

is asszony. Angyalfélség inkább, de a sápadt angyalnál szebbekébb

egy kicsivel. Tündér. Az lehetett.”

Egy bizonyos határig, mondják, bármely út megengedett. A hűségével összekapaszkodó ember, aki útra kel, tükröt tart maga elé. Minthogy Iancu Laurának láthatólag eszében sincs lemondani önmagáról, tükrébe pillantva nemcsak magát látja, hanem hűsége történéseit is. Szeretettel érezni néhány ember iránt, kötődni egy darab égbolthoz, egy tájhoz, a felénk forduló arcokhoz: az ilyesféle egyszerű nagyságból sarjadzik fel teljes valójában a hűség.

Iancu Laura vonásai maradéktalanul kirajzolják az övéinek vonásait, miközben számos földije, a szeretföldi figurák legtöbbször az ő vonásait is hordja. E csodálatos kötődés és élettani cinkosság jószerivel maga követeli, hogy meséljenek róla. És nincs ellenszóló, tanult művészi rafinéria, artisztikus kunszt: a szívnél jobb mesélő még nem akadt.

Tud valamit, ami meghat és izgalomba hoz, s nem elbűvölni, hanem oltani igyekszik a lélek szomját. Az élet lényeges, a rendeltetés számít, ésszerű vagy ördögös történéseivel, ahogy száraz logikája mögül előtűnik az emberre hárult naiv és visszaverhetetlen álomerő, a líra. Édeni álmok egy túlságosan is nyomasztó és mesterkélt korban? Csakhogy a nagy lélek számára nincs kibúvó: nem akarhatja meddővé tenni, és nem szökhet meg a termékenység elől. Hisszek benne, mondja *Macondo* meglehetősen hírnévre szert tett teremtetője és nótáriusa, hogy a valóság előbb-utóbb igazságot fog szolgáltatni a képzeteknek, és csodákról beszél, amelyek nem ámitják, hanem gyötrik

vagy felemelik az embert, mert kamatjai vagy adói az életnek. *Macondo* nem közvetlen szomszédja *Szeretföldnek*. De bizonyosan tudnak egymásról. Kettejük krónikáját lehetetlen felismerni egymásban, de lehetetlen fel nem ismerni termékenységüket.

A termékeny próza ígét és eszmét áhít, egységet és átláthatóságot (holott nem egyszerű bukfcenget vet), mesét és varázslatot, tárgyyszerűséget és élethasonlóságot, annak a valóságnak a nevében, amelyet tagad, de amely nélkül e valóság ugyanakkor vértelen és fonnyadt mondatok göngyölegévé sorvadna. Az íróiskolák fáradt óráin kreált szövegtekercsek ilyenek: markolunk egy kicsit ebből az eredetiségből, csenünk egy kicsit amabból, összegyűrjük: hátha akad, aki gyönyörét leli benne. Csak ne visszhangoznának számonkérésékképp a nagy poéták, a nagy írók szavai, például az Amado-féléké, amelyek tágabb értelmét bajos kikerülni: „...egy író csak akkor termékeny, csak akkor tud írni, ha abból indul ki, amit a lelke legmélyéből ismer... Egy regényírónak a dolgokat egyszerűen belülről kell ismernie.”

Szeretföldön templomot építenek. A templom, a szentélykörzet: energiatelep. „Düledszik a fal, roskad az ember, hallgat az Isten...” Ezt az állapotot kell a romokon felmérni, s mielőbb az ellenkezőjére fordítani. A romhalom szimbolikus vonatkozása világos, egy közösség lelkiállapotát jelképezi.

Egy ifjú ember benne áll egy világban, ahol nem keresnivalója van és tanulságai, hanem ő maga a valóság, ő maga a tanúság. Iancu Laura ízről ízre, színről színre kiteríti a valóságot, alakjainak szinte az illatát is érezzük, tündökletesek és gyarlók, kapunk esendő látszataikból, naivításukból és megrendítő pillanataikból, de ez a világ egy másik világgal geminált. A Józsa Péterek, a Magdolnák, Tálás Gyurik, Luca vagy Keleti Jeremiás: vér, velő, hús és csont. S meg vannak ők építve valami fényféléből is! Annyira bizonyosak és maguktól valók, mint egy mítosz alakjai. Aki ráérez emberi érdekeikre, tüstént újabb és újabb életet ruház rájuk. Iancu Laura pedig lelkes engedelmességgel meséli őket, egészen mélyen belelátva hovatarozásuk titkaiba.

Hadd lássa Isten a nyomorúságunkat, halljuk tőle egy helyütt. A tiszta, természetes beszéd, a különös ritmusoktól csobogó szöveg szörnyűségekről szól, és nevetséget keltő esetekről. S ami szinte kiragogy belőle, az a hitelesség. Minden kaland és eset futó alkalom, viszont a karakterek finomsága és életteljessége pazar. Az egész együtt, ahogy tömörsége ellenére, szinte elburjánzik az olvasóban, teremtőnek és teremtménynek, földnek és kultúrának az egybefűzése egy hatalmas szerelem: ennek a hatása alól nehéz volna, de nincs is kedve kivonnia magát az embernek. Félúton a tökéletes tárgyyszerűség és a stilizálás között olyan mágiát sikerül megteremtenie a szerzőnek, amelybe belemerülve ki szabad mondani: sejteni vélünk valamit arról, hogy mi is az ihletettség.

Kényes dolgról van szó, ám ha az ember az író mondatain át tisztán látja, mennyivel fontosabb a Generális oldalán legelésző nyáj jó étvágya, mint az, hogy a Naptól számítva hányadik bolygó a Neptunusz, már szükségtelen félteni a szerző elhivatottságát.

Ó, az ihlet, persze! Csakhogy a *Szeretföldnél* kevés könyv cáfolhatná meg határozottabban azt a tévhitet, hogy a spontán líraiság és az elbeszélés előadásjellege, enciklopédikussága: csizma az asztalon. A lírikus az egész világot saját lényéből nézi ki. A próza mást kíván. Példának okáért Németh László szerint a jó prózának saját algebrája van. Ez igaz, ám úgy látszik, a törvénytágitó eredetiségben mindig akad kivétel, éppen a szabály erősítése végett. A *Szeretföld* szerzőjének algebrájában az x-érték egyszerre megállott és változó eredmény; talán nincs hőse, aki ne érzékelné, mennyi bizonytalan remegés jutalma a bizonyosság, amelynek aztán egyaránt eljön a dele és éjfele. Voltaképpen nincs ebben semmi különös; „van úgy – írja Iancu Laura –, hogy egyesek hiába rendezkednek be az új kezdet várakozására: ama új világ bizony gyakorta késlekedik, vagy feszt oda érkezik meg, ahol senki sem kívánczik utána.” Hát persze, mindig új és mindig más a világ. Vagy mindig: semmi; vagy mindig:

csárja a rutin, az átlagon fölül álló írói hatalomból pedig megrészegeedés.

A *Szeretföld* szenvedélyes mű. Attól lélegzik egészségesen, mert ismeri és betartja a szenvedély mértékét. Világának tengelye az a fajta élet, amelyről csak a talányhoz fogva lehetséges becsületesen szót ejteni. E talány épp akkora, hogy a földtől az égig ér. Az ég is, a föld

is kimeríthetetlen. De hallottunk már olyat, hogy a menny belefulladt az égbe. Tessék tehát szeretni *Szeretföldet* – és őt, akiben egyszer s mindenkorra kikelt a képesség, tessék oltalmazni, óvni *Szeretföld* krónikását; ez legelső-sorban persze Iancu Laura kötelessége.

KELEMEN LAJOS

KELEMEN LAJOS (1954) Kaposváron él. Versek, esszéket, könyvkritikákat ír. Utóbbi kötetei: *Olvásó* (esszék, 2008); *Föltett igaz* (válogatott és új versek, 2010).